

YTTRANDE

2024-01-17

Till Saco

R 50.23

Yttrande över Ny myndighet för finansiering av forskning och innovation, SOU 2023:59

I korthet

Offentlig forskningsfinansiering är mycket viktig för att stärka forskningen såväl ur ett mer akademiskt perspektiv som för att hantera stora samhällsutmaningar och stärka näringslivets konkurrenskraft och innovationsförmåga. Mot bakgrund av indikationer på att svensk forskning inte presterar i nivå med vad samhället bör förvänta sig finns alla skäl att se över hur den offentliga forskningsfinansieringen är organiserad.

Sveriges Ingenjörer tillstyrker förslagen i sina huvuddrag, det vill säga att:

- Myndigheterna Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas och Forte läggs ned.
- Rymdstyrelsen behålls i sin nuvarande form.
- Att tre nya myndigheter skapas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning samt Innovationsmyndigheten.
- Att myndigheter som idag gör forskningsutlysningar som en del av sin verksamhet upphör med det och att motsvarande funktion förs över till den nya myndigheten för strategisk forskning.

Sveriges Ingenjörer anser att det är riktigt som utredningen gör att se frågan ur ett systemperspektiv och göra en total översyn, snarare än att föreslå detaljerade ändringar. Med det sagt anser vi att den nuvarande organisationen i det stora hela fungerar tillfredsställande och att dagens forskningsfinansierande myndigheterna gör ett gott arbete. Vi har främst samarbete med Vinnova och menar att de genom sitt arbete försöker svara mot de utmaningar som utredningen beskriver i den ”tredje generationens forsknings och innovationspolitik”.

Vi vill också framföra att vid sidan om extern finansiering är de direkta basanslagen mycket viktiga och bör öka särskilt inom STEM området. De gör det möjligt för lärosätena att bedriva en långsiktig verksamhet med en egen vision för sin forskning och dessutom kunna erbjuda tryggare anställningsvillkor för lärare och forskare.

Skälen till att vi tillstyrker

Vi bedömer att skillnaden mellan hur finansieringen av den grundläggande forskningen sker idag via Vetenskapsrådet och den föreslagna myndigheten inte blir så stor. Förändringen är större för finansieringen av den mer behovsmotiverade forskningen och på ett sätt som innebär fördelar jämfört med idag.

Vi menar att organiserandet i en myndighet för strategisk forskning och en innovationsmyndighet på ett bättre sätt kan hantera de många utmaningar näringslivet och samhället i stort står inför. Från ett nationellt perspektiv blir det enklare att omsätta en strategi för forskning och innovation i konkret finansiering. De nya myndigheterna har större möjlighet till kraftsamling inom centrala områden och framväxande teknologier. De har bättre förutsättningar att göra utlysningar där aspekter från flera vetenskapsområden måste beaktas, vilket blir allt viktigare i en komplex värld. Dit hör också, vilket utredningen nämner, att i än högre grad se till såväl civila som militära tillämpningar av forskningsresultat. En koordinering av internationella insatser, och då inte minst inom EU, stärker kopplingen mellan den forskning och innovation som sker inom och utom landet. Det är viktigt inte minst för globala koncerners FoU.

Övriga synpunkter

Vi menar att det är bra att Rymdstyrelsen undantas då deras verksamhet och kunnande är så specifikt.

Inom de myndigheter som idag utlyser forskningsmedel har det byggts upp en stor kunskap kopplad till deras respektive sakområde. Det är därför viktigt att Myndigheten för strategisk forskning har ett nära samarbete med dessa myndigheter för att ta tillvara denna kunskap.

Då arbetet i de nya myndigheterna i hög grad kommer att motsvara det som utförs idag men vara organiserat i en annan form anser vi att det är viktigt att ta vara på den kunskap och erfarenhet som finns hos de anställda. Därför bör personalen inom Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas och Forte i så stor utsträckning som möjligt erbjudas anställning i de nya myndigheterna.

I de fall de nya forskningsfinansierande myndigheterna finansierar doktorandstudier stödjer vi utredningens förslag att den bör omfatta samtliga fyra år som studierna pågår.

Vi välkomnar också förslaget att forskningsfinansiärerna inte ska ställa formella krav på samfinansiering från lärosätena vid utlysning (utom vid forskningsinfrastruktur). Sådana krav låser upp högskolornas basmedel och kan till och med få till effekt att de inte anser sig ha råd att söka externa medel. Det gäller inte minst satsningarna på excellenta forskningsmiljöer.

Forskningsinfrastruktur är viktig både för akademisk forskning och för företagen. Dagens system innebär oklarheter i rollfördelningen mellan den nationella nivån och det lärosäte där infrastrukturen är placerad. Det är därför bra att utredningen föreslår att mer storskalig infrastruktur ska kunna erhålla nationell finansiering upp till 20 år. Hur företagens tillgång till och användning av forskningsinfrastruktur kan öka behöver ses över.

Undersökningar visar att forskare använder en stor del av sin arbetstid till att söka externa forskningsmedel. Även om det finns positiva aspekter av ansökningsprocessen, genom att forskaren tvingas formulera den planerade forskningen mer i detalj, så är det orimligt att så mycket tid läggs på detta, snarare än på att faktiskt bedriva forskning. Vi anser att det föreslagna systemet med färre finansiärer i viss mån kan minska detta problem genom att ansökningsförfarandet förenklas och mindre tid behöver läggas.

För att stärka kopplingen mellan forskning och utbildning föreslår utredningen att forskningsfinansiärerna ska kunna bevilja medel för *utveckling* av utbildning som baseras på forskning som tidigare erhållit medel. Sveriges ingenjörer stödjer detta och menar att det bör omfatta utveckling av utbildning för såväl grundläggande nivå som livslångt lärande.

Mycket sker i vår omvärld som ställer stora krav på forsknings- och innovationspolitiken. En omorganisation måste ske på ett så smidigt sätt som möjligt så att inte Sveriges ambitioner bromsar in.

Statens forskningsfinansiering ska svara mot många samhälleliga behov. Vi vill understryka att den internationella konkurrensen tilltar när det gäller forskning och teknik liksom var globala FoU-intensiva företag väljer att förlägga sin verksamhet. Staten behöver öka sina ambitioner generellt och stimulera samspelet mellan offentligt och privat finansierad forskning så att Sverige även fortsatt är ett attraktivt land för företags forskning och utveckling.

Johan Kreicbergs
Samhällspolitisk chef

Johan Sittenfeld
Utredare